

Economisch-Statistische Berichten

Formaliteiten bij in- en uitvoer

★

Drs. B. W. Buenk
's Rijks Kas en de Uwe

★

Dr. J. C. Ramaer
De Euromarkt
De douane-unie

★

G. Verwey
Onroerend goed als belegging en als
beschermingsmiddel tegen inflatie

★

C. Küppers
Onbillijkheden bij de onteigening
van bedrijfspanden

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2081

WOENSDAG 15 MEI 1957

SERVICEBUREAU
VOOR MECHANISCHE
ADMINISTRATIE

SLUITER

Telefoon-
nummers
41331
en
45912

stelt omzetstatistieken, resultaten-
overzichten etc. samen voor
bedrijven, welke niet over een
eigen ponskaarten-installatie
beschikken

NIEUWE HERENGRACHT 31, AMSTERDAM-C.

Waardepapier

EFFECTEN CHEQUES

*

BOEK, STAAL, STEEN EN OFFSETDRUKKERIJ

C. Chevalier

Rotterdam Piekstraat 24. Tel K 1800-77700 (3 lijnen)

vacatures

Op een groot bedrijf in de metaalbranche
komt binnenkort de positie vacant van:

CHEF van de Inkoop-afdeling

Eventuele gegadigden dienen ruime ervaring
te hebben op dit gebied en moeten zich monde-
ling en schriftelijk in de moderne talen kunnen
uitdrukken.

Brieven te richten onder no. 3 B, Reclame-Bureau
Advisa, Reguliersdwarsstraat 2, Amsterdam.

(zie ook „Vacatures” op pag. 398 en 399)

R. Mees & Zoonen

Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam - 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Alblasserdam

Adviezen inzake
levensverzekeringen
en pensioencontracten

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-
38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementprijs: franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400).
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor
Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

Formaliteiten bij in- en uitvoer

Noopten de omstandigheden na de oorlog tot een ver doorgevoerd bilateralisme in het internationale handelsverkeer, zodra dit mogelijk werd deed zich een streven gelden, gericht op afschaffing van aan het bilateralisme inherente beperkingen en belemmeringen. Dat streven is niet zonder resultaat gebleven. Men denke aan de liberalisatie in O.E.E.S.-verband en van de zgn. dollarinvoeren, de opheffing van talloze beperkingen bij de uitvoer, de afschaffing of beperking van monetair/valutaire restricties en controles e.d.

Maatregelen als hier bedoeld hebben natuurlijk hun eigen principiële en praktische waarde, ongeacht de wijze waarop zij ten uitvoer worden gelegd. Niettemin wordt hun effect mede bepaald door de mate waarin ook bij de tenuitvoerlegging een streven naar vrijheid en vereenvoudiging aanwezig is en het is daarom interessant na te gaan in hoeverre de algemene tendens weerklank heeft gevonden bij de regeling van de in acht te nemen formaliteiten. Er blijkt dan het volgende.

Tot 1952 was voor elke in- en uitvoertransactie afzonderlijk een vergunning van de Overheid nodig; per transactie moest dus een vergunningaanvraag worden ingediend en uit een door de Overheid uitgereikt document blijken, dat deze de voorgenomen transactie had toegestaan. In 1952 werd in de sector der industriegoederen op nog bescheiden schaal de mogelijkheid geopend een aantal kleine transacties zonder voorafgaande goedkeuring uit te voeren. In- en exporteurs dienden dan echter een eenvoudige „melding” aan de douane te overhandigen, welke een controle achteraf op eenvoudige wijze mogelijk maakte.

De werkingssfeer van deze zgn. meldingsprocedure werd geleidelijk uitgebreid. In 1954 werd verder gegaan: voor een deel der zeer kleine transacties werd ook de melding afgeschaft en dus geheel „documentvrije” in- en uitvoer mogelijk gemaakt.

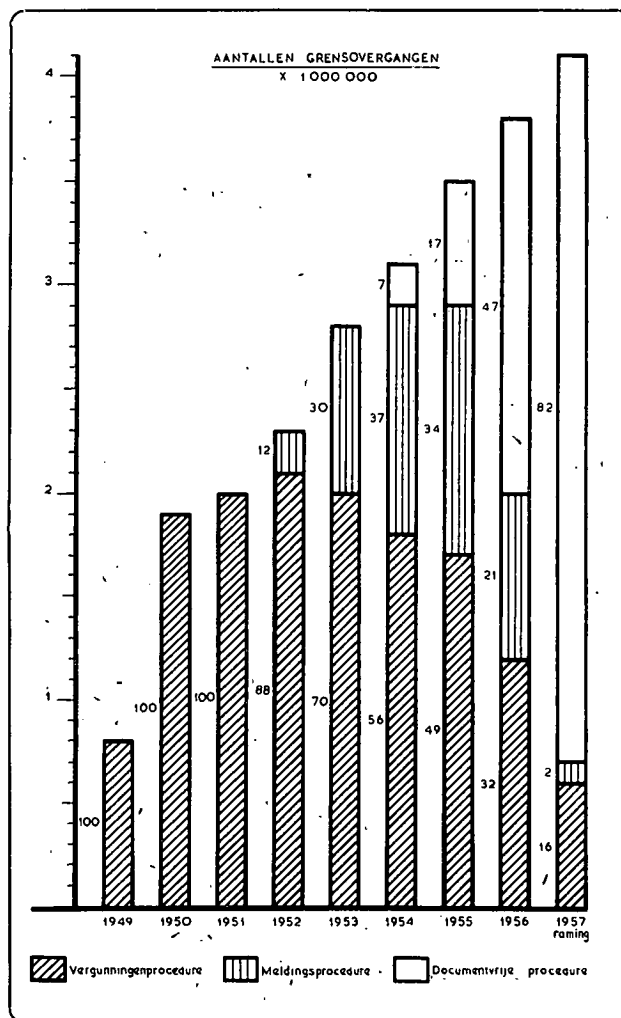
In 1956 ten slotte onderging de documentvrijheid een aanzienlijke uitbreiding doordat de waardelimit verviel.

De landbouwsector bleef voorlopig bij deze ontwikkeling achter doordat daar bijzondere omstandigheden nog meer regulering en bewaking noodzakelijk maakten. Inmiddels is ook hier in 1956 een eerste stap gedaan door invoering van een meldingsprocedure. Beperken wij ons verder tot de in- en uitvoer van industrieproducten — naar aantal grensovergangen gerekend ca. 77 pCt. van het binnenkomend en uitgaand goederenverkeer uitmakend — dan kan voor 1957, het eerste volle kalenderjaar waarin recente vereenvoudigingen zullen werken, worden geraamd, dat de documentvrije procedure 82 pCt.; de meldings- en de vergunningenprocedure resp. 2 en 16 pCt. van het totaal aantal grensovergangen zullen uitmaken.

Ter illustratie van de geschetste ontwikkeling diene bijgaand grafiekje, waaruit een sterke en snelle aanpassing duidelijk blijkt. Vergunningen zijn in het verkeer met de E.B.U.-landen en de Nederlandse Overzeese Rijksdelen in het algemeen nog slechts nodig voor enige gecontingenteerde goederen en bij de uitvoer van zgn. strategische goederen. Het verkeer met andere dan E.B.U.-landen vereist nog steeds een document, in de regel een vergunning.

's-Gravenhage.

P. S. J. ABLIJ.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Formaliteiten bij in- en uitvoer, door Drs. P. S. J. Ablj	383	Onbillijkheden bij de onteigening van bedrijfspanden, door C. Küppers	392
's Rijks Kas en de Uwe, door Drs. B. W. Buenk	384	Aantekening:	
De Euromarkt; de douane-unie, door Dr. J. C. Ramaer	387	De betalingsbalans in 1956	394
Onroerend goed als belegging en als beschermingsmiddel tegen inflatie, door G. Verwey	389	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet	396
		Notities:	
		De Amerikaanse werkweek	386

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

In zijn nota betreffende de toestand van 's Rijks financiën, behorende bij de ontwerp-begroting 1957, werd door de Minister het tekort — benaderend — geschat op f. 900 mln. De vermindering van dit tekort werd gezocht in de fiscale sfeer; het middel waarnaar werd gegrepen is een versnelling van de belastinginning. De versnelde aanslagregeling doet het geld sneller binnenstromen. Tegen vergroting van de interne toeloopsnelheid van het geld zijn blijkbaar bezwaren van interorganisatorische aard gerezen. De versnelde inning heeft tot gevolg, dat in bedrijven, waar de financiering wat krap is, een beroep op de bank onvermijdelijk zal zijn. Een deel van de financieringszorg van de Overheid wordt via deze weg op het bankwezen afgewenteld. De versnelde inning zal, speciaal als plotselinge mutatie, een deflatoir effect hebben.

's Rijks Kas

en

de Uwe

„Dit neemt niet weg, dat de ondergetekende, het geheel overziende, van mening is, dat de hierboven gestelde vraag ten aanzien van de financiering van het budgettaire tekort vooralsnog niet met stelligheid in positieve zin kan worden beantwoord. Heeft het demissionaire kabinet gemeend, dat het niet op zijn weg lag, in het licht van dit perspectief reeds beleidsbeslissingen van meer of minder ingrijpende aard te nemen, het nieuwe kabinet zal nader dienen te overwegen of en zo ja in hoeverre maatregelen zullen moeten worden getroffen”.

Met deze woorden besloot de demissionaire Minister van Financiën zijn nota betreffende de toestand van 's Rijks financiën, behorende bij de ontwerp-begroting voor het jaar 1957. Het tekort was door hem — benaderend — geschat op f. 900 mln., bij een middelentotaal van f. 6.900 mln. Het behoeft geen betoog dat dit bedrag ernstig zorgen baarde, waar het totale kastegoed in het tijdvak van 31 december 1953 tot 30 juni 1956 een teruggang had vertoond van f. 1.167 tot f. 314 mln.

Fiscale maatregelen.

In het maandelijks overzicht van de opbrengst der rijksmiddelen over maart 1957 wordt een tipje opgelicht van de sluis welke één der beleidsbeslissingen van het nieuwe kabinet bedekte: „in maart werd reeds een bedrag van betekenis opgelegd aan voorlopige aanslagen inkomstenbelasting 1957”. In de dagbladders waren er al enkele korte — min of meer op geruchten gebaseerde — publicaties over verschenen. Dat een vermindering van het tekort in de fiscale sfeer werd gezocht behoeft geen verwondering te wekken: de vraag naar nieuwe besparingen uit hoofde van woningbouw, kapitaalwerken van de lagere Overheid en particuliere investeringen is — naar te verwachten was — krachtig gebleven.

De inmiddels, bij de wet van 28 december 1956 Stbl. 646, getroffen maatregelen — de verhoging van het bijzonder invoerrecht op benzine, het doen herleven van de omzetbelasting op suiker en het verhogen van het „dieseltarief” der motorrijtuigenbelasting — hadden ten doel een tegenwicht te vormen voor de — oorspronkelijk niet voorgenomen — continuering van de vrijstelling van omzetbelasting voor textielproducten. Ook de fiscale voorzie-

ningen, welke een deel vormen van de regeringsnota inzake het beperken van de bestedingen, kunnen, wanneer het ontwerp tot wet zal zijn verheven, aanvankelijk slechts weinig soulaas bieden.

Het middel waarnaar men gegrepen heeft houdt geen verhoging van belasting in, het is een *versnelling* van de *inning*, waarvan het doel in de eerste plaats is de kasgeldpositie te verstevigen.

Wanneer hier het gordijn terzijde geschoven wordt opdat dit wapen van de fiscus kan worden bezichtigd, is het nodig tegelijkertijd te bezien of het gebruik ervan schade kan aanrichten in de sociaal-economische dan wel in de bedrijfseconomische porceleinkast. Het is — min of meer — een geheim wapen geweest: men merkte het gebruik ervan eerst op bij het ontvangen van het aanslagbiljet voor de voorlopige aanslag inkomstenbelasting 1957, dan wel van dat voor de nadere voorlopige aanslag over 1956.

De voorlopige en de definitieve aanslag.

Het Nederlandse belastingsysteem is zeer verfynd. Dit betekent dat — wil de belastingplichtige recht geschieden — het regelen van een aanslag tijd kost. Mede hierdoor ligt er een grote tijdsruimte tussen het tijdvak, waarin de belastingschuld materieel ontstaat en het moment, waarop de schuld uiteindelijk wordt voldaan. De voorheffingen — loonbelasting en dividendbelasting — vinden hun oorzaak in de moeilijkheid voor de Overheid om deze periode financieel te overbruggen. Voor zover deze voorheffingen niet voldoende zijn komt het middel van de voorlopige aanslag te hulp. Het is in deze sector — die van de voorlopige aanslagen — dat ruimte is gevonden voor een versnelde inning.

Als basis voor deze aanslagen doet dienst de aangifte — een schatting — van de belastingplichtige over het jaar, waarin zij wordt gedaan. Aanvankelijk werd op deze voorlopige aangifte praktisch geen controle uitgeoefend: uit de definitieve aangifte blijkt een jaar later toch de uiteindelijke belastingverplichting! Het bleek evenwel in de praktijk dat men vrij algemeen trachtte het zwaartepunt van de betalingsverplichting te verschuiven naar de definitieve aanslag. Zelfs bij de meest bonafide aangever

is dit verschijnsel psychologisch te verklaren. In een opgaande conjunctuur zal het inkomen ieder jaar toenemen, maar wie durft in zijn jaarraming toekomstige stijgingen te verwerken!

Langzamerhand is men de voorlopige aangiften met een meer kritisch oog gaan bekijken. Naast voorlopige werden „nadere voorlopige” aanslagen opgelegd, wanneer bleek dat de voorlopige aangifte wel wat erg „voorzichtig” was ingevuld. Wat het tijdstip van het opleggen van aanslagen betreft, beperkte men zich tot het beschouwen van het organisatorisch aspect: een gelijkmatig verdelen van de te verrichten werkzaamheden over het gehele jaar.

De wijzigingen.

Ditmaal heeft men de koe stevig bij de horens gevat om zo snel mogelijk te kunnen melken. Van de — vroeg uitgereikte — aangiftebiljetten werden de binnenkomende voorlopige aangiften zo snel mogelijk tot kohieren verwerkt, opdat de aanslagbiljetten veelal nog in dezelfde maand de kantoren zouden kunnen verlaten. De voorlopige aanslagen over 1957 werden en worden opgelegd zodra de verschuldigde inkomstenbelasting niet voor 90 pCt. wordt gedekt door de — aftrekbare — loon- en dividendbelasting, en ook wanneer het resterend bedrag aan te betalen inkomstenbelasting enigermate belangrijk is: de grens is verlaagd.

De waarschuwingen voor het niet tijdig indienen van de aangiften werden zodra mogelijk na 15 april verzonden, terwijl met het opleggen van ambtshalve aanslagen aan die belastingplichtigen die hun aangifteplicht niet tijdig vervulden onmiddellijk na het verstrijken van de waarschuwingstermijn werd begonnen. Deze biljetten gaan voor eind mei „de deur uit”. Opzet is dus, dat *ieder* die voor een voorlopige aanslag in aanmerking komt eind juni de eerste termijn over 1957 kan betalen.

Wat deze termijnen betreft: door de schrik zijn verschillende misverstanden ontstaan. Sommigen betalen de aanslag ineens, velen veronderstellen dat een aanslag inkomstenbelasting altijd vijf termijnen zou hebben. De aanslag in een directe belasting, die voor het einde van het belastingjaar waarvoor die aanslag bedoeld is, ten kohiere is gebracht is in zoveel termijnen betaalbaar als er maanden — na die van de dagtekening welke op het biljet vermeld is — in het belastingjaar overblijven. Zou dit aantal lager zijn dan vijf, dan eerst komt het aantal van vijf in aanmerking (art. 8 Wet Invordering). Ten slotte heeft men de grens voor het maandelijks in plaats van driemaandelijks afdragen van loon- en omzetbelasting verlaagd van f. 5.000 tot f. 3.000: wie meer dan dit bedrag per kwartaal schuldig wordt moet maandelijks afrekenen.

Ook 1956.

Ook het jaar 1956 komt nog onder de loep voordat de microscoop uit de kast wordt gehaald om de aanslag definitief te regelen. Degenen wier inkomen — hetzij aan de hand van de definitieve aangifte over dat jaar, hetzij aan de hand van de schatting over 1957, dan wel omdat zij altijd te laag schatten — hoger blijkt te zijn dan dat waarnaar de voorlopige aanslag over 1956 werd geregeld, worden op korte termijn nader voorlopig aangeslagen.

De vervolging.

Wie min of meer bekend is met de voorschriften betreffende de vervolging, wist na welke termijn hij bij niet tijdige betaling een aanmaning kon verwachten en met welke termijnen hij rustig kon wachten. Het zou organisatorisch immers onmogelijk zijn om iedere aanslag na iedere termijn op de tijdige betaling te bezien. Op het tot nu toe gevolgde en algemeen bekende systeem kan men in ieder geval voor de voorlopige aanslagen in de inkomstenbelasting, evenmin als voor die wegens de premie Algemene Ouderdomswet, niet meer bouwen.

De externe en de interne toeloopsnelheid.

De maatregel is in wezen zeer eenvoudig, al heeft het uitvoeren ervan uiteraard extra arbeid voor de ambtenaren met zich gebracht: de versnelde aanslagregeling doet het geld sneller binnenstromen. Men kan zich afvragen waarom daarnaast niet een versteviging is gezocht door de *interne toeloopsnelheid* van het geld te vergroten. Wanneer de belastingschuld op dag A (perforatiedatum girokantoor) wordt betaald, krijgt de ontvanger hiervan bericht op dag A+1. Volgens de voor hem geldende comptabele voorschriften maakt hij zijn tegoeden in het algemeen in hoeveelheden van f. 100.000 over op de rekening van 's Rijks schatkist, waarvan de beheerder eerst op dag A+3 over dit geld kan beschikken. Uitgaande van een globale schatting van de belastingontvangsten over een geheel jaar kan men op eenvoudige wijze berekenen dat het toepassen van een systeem van automatische overschrijving van girobedragen boven een ton, dank zij de hierdoor te verkrijgen bespoediging van twee dagen, de Rijkskas gemiddeld permanent verstevigt met ongeveer f. 30 mln., waarbij aangetekend zij, dat van de schommelingen om dit gemiddelde de toppen op de gevreesde ultimo's liggen. Blijkbaar zijn hiertegen bezwaren van intern-organisatorische aard aan te voeren. Wel is er op gewezen, met inachtneming van de bestaande voorschriften, vertragingen in het overmaken van de girotegoeden te vermijden.

De monetaire gevolgen.

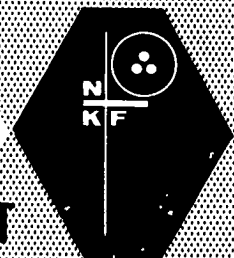
Aan het conjuncturele bezwaar van de traagheid van inning werd door de *Commissie voor de fiscale conjunc-*

(Advertentie)

STAPEL

Met papier en met plastic geïsoleerde kabels voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie Kabelgarnituren, koperdraad en koperdraadkabel. Staaldraad en staalband.

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK · DELFT

tuurpolitiek aandacht besteed in haar rapport, dat onder de titel „De mogelijkheden ener fiscale conjunctuurpolitiek bij de huidige economische structuur van Nederland” eind 1954 verscheen als geschrift no. 88 van de Vereniging voor Belastingwetenschap. In § 4 van dit rapport wordt erop gewezen dat het gevolg van deze traagheid kan zijn dat een pro-cyclische maatregel anti-cyclische gevolgen zou kunnen hebben ¹⁾. Men stelde (1954) de vertraging op een tijdpaauze tussen circa zes en twaalf maanden voor de voorlopige en op achttien maanden voor het deel, waarmee de definitieve aanslagen de voorlopige overtreffen. Wanneer men ervan uit gaat, dat het inkomen over een geheel jaar gemiddeld op 30 juni wordt genoten is het beeld voor 1954 veel te optimistisch en voor 1956 nog geenszins pessimistisch te noemen. Thans kan men stellen dat voorlopige en nadere voorlopige aanslagen gemiddeld aan het eind van het jaar zijn betaald.

Toch achtte de commissie de conjuncturele gevaren niet zó groot: zij werden naar haar mening verzwakt door de volgende twee factoren:

1. het toezicht van de accountants op het opnemen van de belastingschulden en uitgestelde belastingschulden op de balansen;
2. het rekening houden door ondernemers met de belastingverplichtingen bij het opstellen van investeringsplannen.

Deze stellingen zijn zeer zeker voor bestrijding vatbaar.

Het passiveren van schulden betekent niet dat er — en zo ja op de juiste wijze — voor gereserveerd is. Het tekort

¹⁾ Zie ook: Dr. D. B. J. Schouten: „De overheidsfinanciën in de volkshuishouding”, blz. 152, die erop wijst dat het vormen van overschotten door de Overheid in de hausse achterwege zou kunnen blijven als gevolg van de traagheid van inning.

De Amerikaanse werkweek

In zijn, in 1516 verschenen, „Utopia” schetst Thomas More de ideale dagindeling met de woorden: „they (de bewoners) appoint and assign only six hours to work before noon . . . and after dinner . . . they work three hours and upon that they go to supper”. Indien men rekening houdt met slechts 2 vrije dagen per maand, dan resulteert dit „Utopia” in een bijna 60-urige werkweek.

In de Verenigde Staten heeft men dit ideaal reeds 50 jaren geleden bereikt en sindsdien vond een aanzienlijke verdere verkorting van de gemiddelde werkweek plaats, zoals uit onderstaande, in „Newsweek” van 22 april jl. gepubliceerde, cijfers blijkt:

Jaar	Uren per week	Jaar	Uren per week
1850	69,8	1920	49,7
1880	64,0	1940	44,0
1900	60,2	1955	40,2

In verschillende bedrijfstakken is de werkweek reeds bekort tot 35 à 37½ uur; ca. 17 pCt. van de arbeiders in de belangrijkste industrieën werkt korter dan 40 uur per week. Ensley — staff director van het Joint Economic Committee van het Congres — schat dat de werktijd, rekening houdende met de bevolkingsgroei, in 1965 nog 200 uur per jaar korter zal kunnen zijn, bij gelijktijdige handhaving van het levenspeil van 1956.

aan risicodragend kapitaal, speciaal voor de middengrote bedrijven, doet er snel toe neigen het „eigen” geld voor de investering te gebruiken. Anders dan vroeger, toen betalingsmoeilijkheden consumptieve oorzaken hadden, is de oorzaak van het niet — of niet tijdig — kunnen betalen meestal het (over)investeren.

De neiging de voorlopige aangifte zo laag mogelijk te houden en de definitieve zo laat mogelijk in te dienen vond dikwijls haar oorzaak in een kredietbehoefte. Men kan het de ondernemer niet kwalijk nemen: hij wil zijn (al moge dit woord „zijn” ook een relatief begrip zijn) geld tot de laatste cent gebruiken in zijn zaak, omdat hij er daar de hoogste opbrengst van krijgt — althans denkt te krijgen. Het gevolg van deze instelling is, dat in de bedrijven waar de financiering wat krap is, een beroep op de bank onvermijdelijk zal zijn. Een deel van de financieringszorg van de Overheid wordt — al is niet te benaderen hoe groot dit deel zal zijn — via deze weg op het bankwezen afgewenteld. Uit het recente artikel van Drs. B. Kastelein in dit blad ²⁾ blijkt, dat de gang van de groep die hier het eerst naar toe moet, die van de kleine en middengrote ondernemer, geen lichte is. Men zal in het algemeen zóveel mogelijk een beroep op de bank trachten te vermijden.

Daarom zal deze verkorting van de tijd die ligt tussen het ontstaan van de materiële belastingschuld en de voldoening ervan, speciaal als plotselinge mutatie, een deflatoir effect hebben, hetwelk niet onwelkom is in een tijd waarin men probeert een super-hoogconjunctuur terug te brengen tot een hoogconjunctuur. Ten slotte bereikt men er mee, dat wanneer om bepaalde conjunctuurpolitieke redenen maatregelen in deze heffingssector noodzakelijk geacht mochten worden, deze maatregelen sneller effect zullen sorteren.

Bezwaren.

Voor de groep van „kleine” en middengrote ondernemers, alsmede voor de beoefenaren van een vrij beroep — sectoren waar de liquiditeit nogal eens rimpels kost — is de maatregel het sterkst voelbaar. In bedrijfseconomische zin betekent het uitstellen van de verplichting tot betaling van belasting een krediet, in de regel om niet en soms — wanneer uitstel verleend wordt dan wel het krediet tegen zekerheid is verstrekt — tegen lage kosten. Menigeen zal zijn kasbudget moeten wijzigen, daar het krediet op korter termijn opgezegd wordt dan men had verwacht. Wanneer middelen (voorshands) ontbreken en de vervanging van het hiervoor bedoelde fiscale krediet door een ander niet mogelijk is zal een beroep op de ontvanger om uitstel niet onredelijk zijn. Het feit dat de rente welke de Overheid voor verlenging van het krediet berekent (3,6 pCt.) lager is dan die van het bankwezen moet evenwel een onvoldoende grond worden geacht. Immers, de opzet van de maatregel is de versteviging van 's Rijks kas, niet het verkrijgen van rente-inkomsten.

Ofschoon de maatregel bedrijfseconomisch gezien bezwaren — soms zelfs ernstige — met zich kan brengen, mag het grote belang ervan niet uit het oog worden verloren. Zonder belastingverhoging kan er mee worden bereikt dat de kaspositie van het Rijk belangrijk gunstiger wordt in het lopende jaar, en daarnaast dat er, versterkt door de psychologische werking ervan, een invloed van uitgaat die de bestedingsbeperking bevordert.

Schoonhoven.

Drs. B. W. BUENK.

²⁾ „Het kaspercentage der banken” in „E.-S.B.” no. 2072.

De staatkundige en politieke betekenis van de verdragen tot instelling van de Europese Economische Gemeenschap en Euratom voor de toekomst wordt zowel in het Kremlin als in Washington duidelijk beseft, terwijl velen binnen het Europa van de Zes zich uitsluitend bezighouden met speculaties over de gevolgen voor bepaalde sectoren van het economisch leven. Schrijver geeft een beschrijving van de hoofdzaken van het eerstgenoemde verdrag. In dit eerste artikel behandelt hij de procedure tot opruiming van de onderlinge tarieven en de kwantitatieve beperkingen. Voor de laatste ligt de procedure geheel vast en wat de tarieven betreft de eerste twee etappes. Na een schema te hebben gegeven van de voornaamste gebeurtenissen tijdens de overgangperiode, bespreekt schrijver de bepalingen betreffende discriminatie en de apparatuur tot naleving daarvan.

De Euromarkt De douane-unie

Opmerkingen vooraf.

In de afgelopen weken heeft men in de discussie rondom het verdrag tot instelling van de Europese Economische Gemeenschap meer beoordelingen dan beschrijvingen kunnen lezen. Dit valt te betreuren, omdat het zelfstandige meningsvorming onder degenen, die de tijd niet hebben om het gehele verdrag te bestuderen, welhaast onmogelijk maakt. Afgezien daarvan waren vele beoordelingen meestal eenzijdig economisch — een eenzijdigheid die des te verwonderlijker genoemd mag worden na de gebeurtenissen in Oost-Europa en het Midden-Oosten. Het is interessant om te zien, hoe de staatkundige en politieke betekenis van de twee ontwerp-verdragen voor de toekomst in het Kremlin zowel als in Washington duidelijk wordt beseft, terwijl velen binnen het Europa van de Zes zich uitsluitend bezighouden met speculaties over de gevolgen voor bepaalde sectoren van het economisch leven.

Hieronder zal een beschrijving worden gegeven van de hoofdzaken van het verdrag ¹⁾.

Het vrije goederenverkeer.

Allereerst beoogt het verdrag de instelling van een douane-unie (tussen de Benelux-landen, Duitsland, Frankrijk en Italië). Deze zal tot stand moeten worden gebracht in een overgangperiode die drie etappes van vier jaren telt. De totale duur van de overgangperiode kan maximaal worden verlengd tot 15 jaren.

Wat betreft het opruimen van de onderlinge tarieven en kwantitatieve belemmeringen, dit geschiedt volgens een in het verdrag nauwkeurig omschreven procedure. Voor de kwantitatieve belemmeringen staat deze procedure geheel vast. Wat de tarieven betreft, ligt de procedure vast voor de eerste twee etappes. Over de te volgen methode bij het opruimen van de resterende tarieven gedurende de derde etappe zullen de te vormen Europese organen nader moeten beslissen. Er zullen aan het eind van de tweede etappe vijf tariefverlagingen hebben plaats gevonden; de eerste verlaging zal ieder tarief 10 pCt. verminderen (d.w.z.

¹⁾ Een meer gedetailleerde beschrijving van de inhoud van het verdrag treft de lezer aan in de uitgave „Europa's Toekomst: Eén Markt”.

$\frac{1}{10}$ van het tarief). De latere verlagingen zullen steeds 10 pCt. van een gemiddelde — de zgn. „tariefperceptie” — bedragen ²⁾. In deze laatste gevallen mag geen enkel tarief minder dan 5 pCt. gereduceerd worden, terwijl tarieven die hoger liggen dan 30 pCt. minstens 10 pCt. moeten worden verminderd. Voorts zal ieder land pogen aan het einde van de tweede etappe al zijn tarieven tegenover de andere vijf landen minstens 50 pCt. te hebben verminderd.

Er zal tijdens de overgangperiode een gemeenschappelijk buitentarief worden ingevoerd. Voor de meeste goederen staat dit tarief al vast. Ofschoon uitgegaan is van de regel, dat het gemeenschappelijk tarief het rekenkundig gemiddelde van de tarieven van Benelux, Duitsland, Frankrijk en Italië zal zijn, is het aantal uitzonderingen groot. In een Annex van het verdrag zijn lijsten A t/m G opgenomen, waarin de produkten en hun tarieven worden genoemd. De lijst G bevat produkten waarover nog moet worden onderhandeld. Door verschillen in nomenclatuur zijn nog geen goede vergelijkingen van het Benelux-gemiddelde met het buitentarief mogelijk. Baron Snoy et d'Oppeurs, de Belgische Secretaris-Generaal van Economische Zaken, vatte het buitentarief als volgt ruw samen: de rechten voor afgewerkte produkten zullen in de meeste gevallen 20 tot 30 pCt. bedragen, die voor halffabrikaten 5 tot 15 pCt. en die voor grondstoffen 0 tot 3 pCt. De aanpassing aan het buitentarief vindt als volgt plaats.

²⁾ De tariefperceptie is het produkt van het invoerrecht dat werd toegepast per 1 januari 1957 en de waarde van de import van een goed uit de andere vijf landen gedurende 1956. Een voorbeeld: de tariefperceptie van een land dat vier goederen importeert laat zich als volgt berekenen:

		waarde			
invoerrecht		invoer in 1956		perceptie	
2 (pCt.)	van	(f.) 1.000	=	20	
5 (pCt.)	van	(f.) 100	=	5	
30 (pCt.)	van	(f.) 500	=	150	
40 (pCt.)	van	(f.) 200	=	80	
tariefperceptie voor het land:					255

Wanneer bij een tariefsverlaging de perceptie met 10 pCt. moet worden verminderd, betekent dit dat de invoerrechten zodanig moeten worden verlaagd, dat het getal 255 met 25,5 daalt als men dezelfde berekening met behulp van de nieuwe tarieven maakt. Binnen de gestelde grenzen, heeft ieder land dus nog een zekere vrijheid.

Aan het eind van de eerste etappe moeten de landen hun tarieven — voor zover deze niet méér dan 15 pCt. van het in te stellen buitentarief verschillen, daaraan gelijk maken. Is het verschil groter dan 15 pCt., dan zal dat verschil 30 pCt. moeten worden gereduceerd. Aan het eind van de tweede etappe moet andermaal 30 pCt. van de verschillen worden afgenomen. Aan het eind van de overgangsperiode moet tenslotte het buitentarief over de gehele linie zijn ingevoerd.

Meent een land dat het buitentarief voor zekere producten die het van buiten importeert te hoog is, dan kan het om de verlening van zgn. „tariefcontingenten” verzoeken. In gevallen waarin tariefcontingenten worden verleend door de Europese organen, komt het buitentarief geheel of gedeeltelijk te vervallen voor de invoer van het betreffende goed in het land, dat het verzoek indiende.

Gedurende de overgangsperiode moet eveneens een gemeenschappelijke handelspolitiek tot stand worden gebracht. Naar aanleiding van tariefonderhandelingen kan de Europese Commissie aan de Raad van Ministers voorstellen doen ter wijziging van buitentarieven. Dergelijke voorstellen moeten door de Raad met unanimitéit worden goedgekeurd.

Ter afsluiting van deze uiteenzetting over de te vormen douane-unie, geven wij een schema van de voornaamste gebeurtenissen tijdens de overgangsperiode, die voor het tot stand komen van de douane-unie van belang zijn. Aangenomen wordt, dat het verdrag ingaat op 1 januari 1958.

Het schema laat de voornaamste verlengingen zien die mogelijk zijn.

1 jan. 1958. *Verdrag gaat in, eerste etappe overgangsperiode vangt aan.*

1 jan. 1959. Alle onderlinge tarieven worden 10 pCt. verminderd. Waar deze nog niet bestaan, voert ieder land globale contingenten in tegenover de andere vijf landen. Tevens worden de onderlinge contingenten 20 pCt. verruimd. Geen enkel contingent mag minder dan 10 pCt. worden verruimd.

1 jan. 1960. Tweede verruiming onderlinge contingenten, gelijk aan de eerste.

1 juli 1960. Tweede verlaging van onderlinge tarieven, ditmaal 10 pCt. van de perceptie.

1 jan. 1961. Derde verruiming onderlinge contingenten, gelijk aan de voorgaande.

1 jan. 1962. Derde verlaging van onderlinge tarieven, gelijk aan de tweede. De landen streven naar een 25 pCt. reductie van ieder tarief. Eerste aanpassing van het buitentarief. Alle nationale rechten die 15 pCt. of minder van het overeengekomen buitentarief afwijken, moeten worden gelijk gemaakt aan het buitentarief. Grotere verschillen moeten minstens 30 pCt. worden gereduceerd.

Vierde verruiming onderlinge contingenten, gelijk aan de voorgaande.

Eerste mogelijke verlenging van de eerste etappe. Dit geschiedt als volgt: constateert de Raad van Ministers niet met unanimitéit, dat de doeleinden gesteld voor de eerste etappe zijn bereikt, dan wordt de etappe automatisch met 1 jaar verlengd. Bij deze constatering mag een Minister evenwel niet tegenstemmen omdat hij meent, dat het land dat hij tegenwoordigt, zekere verplichtingen niet nakwam ³⁾.

1 jan. 1963. Tweede mogelijke verlenging van de eerste

etappe, volgens dezelfde procedure als bij de eerste verlenging.

1 jan. 1964. Derde mogelijke verlenging van de eerste etappe. In dit geval vindt het overgaan naar de tweede etappe echter reeds plaats indien de Raad van Ministers met gekwalificeerde meerderheid vaststelt, dat de gestelde doeleinden zijn bereikt.

1 jan. 1965. *De tweede etappe gaat in* (d.w.z. in geval eerste etappe de maximale duur heeft gekregen).

1 jan. 1966. Vijfde verruiming van onderlinge contingenten, gelijk aan de voorgaande.

1 juli 1966. Vierde verlaging van de onderlinge tarieven, gelijk aan de derde.

1 jan. 1967. Zesde verruiming van onderlinge contingenten, gelijk aan de voorgaande.

1 jan. 1968. Vijfde verlaging van de onderlinge tarieven, gelijk aan de voorgaande.

Zevende verruiming van onderlinge contingenten, gelijk aan de voorgaande.

Harmonisatie op het gebied van exportsubsidies in de handel met derde landen moet zijn voltooid.

De landen streven ernaar ieder onderling tarief tot op de helft van de hoogte van 1 januari 1957 te hebben gereduceerd.

1 jan. 1969. *De derde etappe gaat in.*

Tweede aanpassing aan het buitentarief; verschillen tussen nationale tarieven en buitentarief moeten verder met 30 pCt. worden gereduceerd.

De te volgen procedure bij het afbreken van de overgebleven onderlinge tarieven moet worden vastgesteld. De Raad van Ministers beslist met gekwalificeerde meerderheid over de voorstellen van de Europese Commissie in deze.

De jaarlijkse verruiming van de contingenten wordt ook gedurende deze etappe voortgezet.

1 jan. 1973. *Einde van de overgangsperiode.*

Alle belemmeringen van het onderlinge verkeer moeten zijn opgeheven.

Het gemeenschappelijk buitentarief moet zijn ingevoerd en een gemeenschappelijke handelspolitiek moet tot stand zijn gekomen.

In het kort kan worden vermeld, dat de lengte van de laatste twee etappes ook gewijzigd kan worden. De wijzigingsprocedure is in deze gevallen echter moeilijk en de waarschijnlijkheid van wijzigingen dus klein. In ieder geval heeft men zich vastgelegd op het principe, dat de totale duur van de overgangsperiode niet méér dan 15 jaren mag bedragen.

³⁾ Vooruitlopend op de behandeling van de institutionele aspecten, moet hier reeds een opmerking worden gemaakt over de stemmingsprocedure in de Raad van Ministers. De stemmen worden bij de meeste stemmingen als volgt gewogen:

Duitsland	4 stemmen	België	2 stemmen
Frankrijk	4 stemmen	Nederland	2 stemmen
Italië	4 stemmen	Luxemburg	1 stem

Men kent twee gekwalificeerde meerderheidsprocedures: a. voorstellen van de Commissie, die een gekwalificeerde meerderheidsgoedkeuring vereisen, moeten 12 van de 17 stemmen verkrijgen; b. voorstellen, die door de Raad worden gedaan en die een gekwalificeerde meerderheidsgoedkeuring vereisen, moeten eveneens 12 van de 17 stemmen verkrijgen. Hier bestaat echter de beperkende bepaling dat de 12 stemmen door vier van de zes landen moeten zijn uitgebracht. Is een voorstel dus afkomstig van één of meer regeringen, dan kunnen de kleine landen niet worden overstemd.

Schrijver stelt zich ten doel te trachten de belegger enig begrip te geven van de verschillende soorten onroerend goed, die als gevolg van de overheidsmaatregelen thans bestaan, van de prijsontwikkeling die men hiervan verwachten mag en van de mate waarin zij al dan niet als beschermingsmiddel tegen inflatie van belang zouden kunnen zijn. Een spreiding over de groepen oudbezit, nieuw-bezit van verschillende bouwjaren, kantoor- en bedrijfspanden en binnen deze groepen weer over verschillende gebruiksbestemmingen biedt misschien de beste kansen voor een wat risico's en appreciatiekansen betreft behoorlijk gespreid bezit aan onroerend goed. Er bestaat geen absolute zekerheid dat men hierin steeds een tegenwicht zal vinden tegen een vermindering van de koopkracht van het geld. Toch is onroerend goed onmisbaar bij de opbouw van een vermogen.

Onroerend goed als belegging en als beschermingsmiddel tegen inflatie

Hoewel onroerend goed tot één van de oudste vormen van vermogensbelegging behoort, zo is als gevolg van de overheidsregelingen, die in en na de oorlog met betrekking tot deze materie zijn gemaakt, het karakter van onroerend goed als beleggingsobject zo sterk gewijzigd, en lopen de onderscheidene vormen waarin belegging kan plaatsvinden zozeer uiteen, dat het zelfs voor hen, die zich meer intensief hiermee bezig houden, moeilijk geworden is in bepaalde gevallen tot een afgeronde beoordeling van de merites van deze beleggingsvorm te komen. Dit is te meer opmerkelijk omdat er een vrij algemeen voorkomende indruk bij leken bestaat dat onroerend goed (bijv. in veel sterkere mate dan effecten) een actief is dat men zelf wel ongeveer beoordelen kan. De financiële pers is zich over het algemeen wel bewust dat het met onroerend goed niet zo eenvoudig gesteld is als veelal wordt gedacht. In de dagbladen is de laatste maanden meer dan eens gebleken dat men zich van bepaalde merites geen duidelijke voorstelling kan maken. Verschillende bladen komen hier ook, het zij tot hun eer gezegd, rond voor uit. Nu is zulks ook eigenlijk vanzelfsprekend. De situatie is zo onoverzichtelijk geworden, en men moet bij belegging in verschillende vormen van onroerend goed zoveel overwegingen laten gelden, dat het

feitelijk niet meer mogelijk is hiertoe zonder zeer uitvoerige studie van de desbetreffende omstandigheden en nauwgezette afweging van bepaalde voor- en nadelen over te gaan.

Wij hebben ons in het volgende ten doel gesteld te trachten de belegger althans enig begrip te geven van de verschillende soorten onroerend goed, die als gevolg van de overheidsmaatregelen thans bestaan, van de prijsontwikkeling die men hiervan verwachten mag en van de mate waarin zij al dan niet als beschermingsmiddel tegen inflatie van belang zouden kunnen zijn. Bij deze opsomming hebben wij er naar gestreeft beknopt te zijn en de lezer lange uiteenzettingen te besparen, om hem niet nog meer dan reeds noodzakelijk is, te verstrikken in een veelheid van aspecten en overwegingen. Voor verdere bijzonderheden over bepaalde aspecten mogen wij verwijzen naar detaillectuur, die in de vakbladen te vinden is. Het is niet onmogelijk dat ons nog bepaalde punten of aspecten, waarmee wij in de praktijk geen ervaring hebben opgedaan, zijn ontgaan. In dat geval roepen wij bij voorbaat de clementie in van de lezer.

(vervolg van blz. 388)

Non-discriminatie.

Voor wij overgaan tot het bespreken van de migratievrijheid, de vrijheid van vestiging, van kapitaalverkeer en dienstenverkeer en de vraagstukken van gemeenschappelijk beleid, verdient een algemeen principe uit het verdrag aandacht. Dit principe is in art. 7 in het algemeen gesteld en men vindt het in de verdere tekst steeds terug⁴⁾. Het betreft hier een verbod van discriminatie op grond van nationaliteitsverschillen binnen de Gemeenschap. Op een aantal beperkte gebieden heeft het verdrag uitdrukkelijk uitzonderingen op dit algemene principe gemaakt. Minimum-prijisregelingen, die nationale overheden gedurende de

overgangperiode voor landbouwprodukten kunnen instellen, zou men als een dergelijke uitzondering kunnen zien.

Iedere partij, die meent dat dit principe wordt geschonden, kan tegen dergelijke praktijken ageren door een beroep te doen op het Hof van Justitie. Voorstellen van de Europese Commissie, die tegen discriminatie zijn gericht, behoeven een gekwalificeerde meerderheidsgoedkeuring van de Raad van Ministers. Het Hof kan ook bij deze beleidsbeslissingen een belangrijke rol spelen, omdat het bevoegd is de Commissie en de Raad in gebreke te stellen of beleidsdaden van deze lichamen onwettig te verklaren.

Het discriminatieverbod is een logische grondslag van de Gemeenschap. Het mag echter een verdienste van het verdrag worden genoemd, dat het principe duidelijk is gesteld en dat er is voorzien in een effectieve apparatuur tot naleving.

's-Gravenhage.

Dr. J. C. RAMAER.

⁴⁾ Zo is bijv. in het hoofdstuk dat over het gemeenschappelijk transportbeleid handelt uitdrukkelijk gesteld, dat alle discriminatie in de transportsector aan het eind van de tweede etappe moet zijn geëlimineerd. Het tot stand brengen van de vrijheid van vestiging vormt een ander voorbeeld.

Naar de overheidsmaatregelen, die erop van toepassing zijn, kan men onroerend goed verdelen in verschillende groepen, elk met eigen kenmerken en merites. Er is allereerst die groep van onroerende goederen, waarvan *de huren in geen enkel opzicht gebonden zijn* aan voorschriften van overheidswege, en waarvan men dus mag verwachten dat de prijsvorming op dezelfde wijze plaatsvindt als wij zulks vóór de oorlog voor alle vormen van onroerend goed kenden. Tot deze groep behoren huizen gebouwd met de zgn. halve rijkspremie — dit is slechts kort het geval geweest en nu kan het niet meer — en voorts kantoorgebouwen en bedrijfspanden. (Alleen vóór 1940 gebouwde panden zijn formeel nog aan prijsbeheersing gebonden, doch gewoonlijk wordt hiermee weinig of geen rekening gehouden.)

Zou de in grote lijnen inflationistische ontwikkeling die wij sinds 1945 hebben gekend, zich in de toekomst voortzetten, dan zouden de huren en prijzen van deze groep onroerende goederen blijven stijgen. Men kan dus deze groep als een redelijk beschermingsmiddel tegen inflatie beschouwen.

Omgekeerd zal bij een deflationistische ontwikkeling, en bij een achteruitgang in de economische conjunctuur, het gevaar niet denkbeeldig zijn dat de huren van deze groep een achteruitgaande tendentie vertonen, dat bepaalde panden komen leeg te staan en dat er een prijsdaling intreedt, welke al naar gelang van het soort pand waar het om gaat, van minder grote of grotere betekenis kan zijn.

Als tweede groep valt te noemen het zgn. *oud-bezit*¹⁾, waarvan de huren nog niet zijn opgetrokken tot het niveau dat voor nieuwbouw woningen geldt. Van deze groep geldt dat, gezien de uitspraken van de Overheid, het principe vast staat dat de huren geleidelijk verder zullen worden aangepast, hoewel het nog steeds onduidelijk is in welk tempo dit zal geschieden, terwijl er ook onzekerheid bestaat over de vraag, of men de eigenaren niet door een gedeelte der huren te blokkeren of door hun andere verplichtingen op te leggen, een deel van het hun toekomende weer ontnemt.

Er heerst een vrij algemene veronderstelling dat deze groep meer appreciatiemogelijkheden biedt dan de voorafgaande groep. Wij zouden deze conclusie echter niet in haar algemeen durvenheid onderschrijven. Gewoonlijk is nl. de toekomstige huuraanpassing reeds in de prijs verdisconteerd; men koopt onroerend goed uit deze klasse gewoonlijk op basis van een lager rendement. Daarbij komt dat panden van vóór 1940 nu reeds minstens 17 jaar oud zijn en het overgrote gedeelte van deze panden nog veel verder terugliggende bouwjaren heeft, zodat de kosten van onderhoud van vele dezer panden in verhouding tot nieuwbouw sterk gestegen zijn, terwijl zij uit een oogpunt van wooncomfort veelal niet het zelfde kunnen bieden.

Beoordeling van appreciatie- resp. depreciatiemerites is dan ook in haar algemeenheid niet goed mogelijk; men kan slechts tot een verantwoord oordeel komen op grond van de merites van elk geval afzonderlijk, bij welke overwegingen het rapport van de bouwkundige gewoonlijk een rol van betekenis speelt.

Als derde groep kan men noemen de woonhuizen welke met rijkspremie zijn gebouwd, het zgn. *nieuw-bezit*. Ook nieuw-bezit is gebonden wat de huren betreft, doch, in tegenstelling tot oud-bezit, blijven deze huren, althans

¹⁾ Dus woningen, winkels en eigenlijk ook kantoorgebouwen en bedrijfspanden van vóór 1940.

voorlopig, *gehandhaafd op het eenmaal vastgestelde peil*²⁾. Zolang dit peil blijft gehandhaafd, is stijging van de waarde van dit bezit alleen mogelijk als de rendementseisen worden verlaagd, tenzij — en hier komt een belangrijk punt om de hoek kijken — de overtuiging baanbreekt dat de Overheid ook haar politiek ten opzichte van deze huren zal gaan veranderen, en hen bijv. op een gegeven moment verder zal optrekken of de huurvorming vrijlaten. Dit laatste punt is van groot belang bij de beoordeling van appreciatiemogelijkheden van nieuw-bezit, en ook bij het beoordelen van het risico van prijsdaling van dit bezit. *Deze appreciatie- en depreciatiemogelijkheden zijn nl. voor verschillende groepen nieuw-bezit geheel verschillend*. Dit is een punt waaraan doorgaans onvoldoende aandacht wordt besteed. De reden dat deze mogelijkheden bij verschillende soorten nieuw-bezit verschillend zijn, is daarin gelegen, dat de huren door de Overheid worden vastgesteld voor *elk nieuw te bouwen object* op grond van de *bouwkosten*. Met andere woorden voor een flatgebouw, dat in 1954 gebouwd is en waarvan de bouwkosten x gulden bedragen, worden veel lagere huren vastgesteld dan voor een volkomen gelijk flatgebouw dat in 1956 gebouwd wordt en waarvan de bouwkosten inmiddels met 20 of 30 pCt. gestegen zijn. Het gevolg hiervan is dat het kan voorkomen dat een bepaalde eigenaar flats verhuurt die in 1954 gebouwd zijn tegen bijv. f. 90 per flat, terwijl *precies dezelfde flats* bijna op dezelfde plaats, in 1956 gebouwd, worden verhuurd voor f. 120 per flat. Het rendement op beide flatgebouwen is volkomen gelijk; toch kost het éne veel meer dan het andere.

Het is bij enig nadenken duidelijk dat de flatwoningen welke in 1954 gebouwd zijn, een totaal ander risico inhouden en geheel andere appreciatiemogelijkheden bezitten dan die, welke in 1955 zijn gebouwd en weer andere dan die, welke in 1956 of in 1957 zijn of worden gebouwd. Immers, als er te eniger tijd een overcompleet ontstaat en de huren worden vrijgelaten, zullen de woningen, die in 1954 zijn gebouwd een veel aantrekkelijker bezit zijn dan de woningen die in 1956 zijn gebouwd. Immers, de huren zullen bij beide dezelfde worden terwijl de kostprijzen bij de ene groep woningen veel lager ligt dan bij de andere groep en dus het rendement bij de eerste groep veel gunstiger zal zijn. De kwetsbaarheid (als belegging) van de panden welke in 1954 gebouwd zijn, is dus bepaaldelijk veel geringer dan die welke in 1956 zijn gebouwd.

Doch zelfs als er nog geen overcompleet is doch het huurpeil van de woningen „oud-bezit” verder wordt aangepast, kan de situatie ontstaan dat op de oude nieuwbouw-woningen al van overheidswege een huurverhoging wordt toegepast. In de praktijk wordt dit reeds bevestigd doordat het huidige wetsontwerp er reeds mee begint de huren van woningen gebouwd in 1947 en 1948 een weinig op te trekken.

Oude-nieuwbouw in het algemeen biedt daarom ook grotere appreciatiemogelijkheden. Maar ook deze conclusie vereist weer nader voorbehoud. Zou nl. het proces van huuraanpassing zeer langzaam verlopen en zich bijv. over nog 10 jaar uitstrekken, dan krijgen de oudere huizen het nadeel van verhoogd onderhoud en kan het zijn dat

²⁾ Met uitzondering van die panden welke in de verwoeste centra van steden werden herbouwd (hoofdzakelijk Rotterdam met de zgn. kernfinanciering) voor welke een afzonderlijke regeling geldt. Ook de panden gebouwd op basis van de zgn. financieringsregelingen woningbouw 1947 en 1948 hebben een enigszins afwijkende regeling.

(Advertentie)

deze nadelige factor de hierboven genoemde gunstige factor geheel of ten dele neutraliseert. Men ziet hetzelfde verschijnsel reeds nu bij oud-bezit van 1949. In principe heeft dit de grootste stijngsmogelijkheid, doch deze appreciatiekansen worden bedreigd door het steeds maar ouder worden van deze huizen, waardoor veelal het onderhoud toeneemt en de bewoonbaarheid afneemt, mede omdat het relatieve comfort door het ouder worden vermindert.

Een begrip van de mate van optrekken geeft het volgende. Het huurpeil van nog te bouwen nieuw-bezit (gebaseerd op de huidige lonen en ervan uitgaande dat de overige kosten door rationalisatie nog zullen dalen tot 65 pCt. zoals de Overheid stelt ³⁾) kan gesteld worden op 290 pCt. (1940 = 100 pCt.) terwijl de huren van oud-bezit thans worden opgetrokken tot ca. 185 pCt. Het zal in de gedachten van de Overheid niet nodig zijn dit peil van 185 pCt. tot het peil van nieuwbouw (290 pCt.) op te schroeven om egaliteit te bereiken omdat nieuwbouwwoningen een groter comfort vertonen en aan betere kwaliteitseisen voldoen. Men neemt daarom aan dat er egaliteit zal zijn (in het gunstigste geval) op een niveau van bijv. 240 pCt.

Er is dus, zo beschouwd, een afstand van 185 pCt. tot 240 pCt. = 55 pCt., of uitgedrukt in een percentage van 185, van ca. 30 pCt. Door een huurverhoging van 30 pCt. zal dus, als alles goed loopt (doch de praktijk heeft tot dusverre steeds weer dergelijke calculaties omvergegooid), egaliteit kunnen worden bereikt.

Men bereikt dan dat nog te bouwen huizen gelijk getrokken worden; huizen die in de afgelopen jaren zijn gebouwd, zullen dus bij een dergelijk gelijktrekken ook een zekere huurstijging moeten ondergaan om niet achter te raken, en deze stijging zal groter zijn naarmate de huizen langer geleden zijn gebouwd.

De bovenstaande beschouwing maakt duidelijk dat er momenteel feitelijk bij een gemengd bezit aan onroerend goed zoals dat o.a. bij bepaalde beleggingsfondsen voorkomt, een gehele serie verschillende soorten risico's en soorten appreciatiemogelijkheden zijn ⁴⁾. Er is geen sprake van één huizenmarkt, doch van een gehele groep deelmarkten, die alle door andere factoren worden beheerst en elk hun eigen merites hebben. Deze deelmarkten vallen op den duur alle weg als de huurbescherming wegvalt of verslapt (zoals nu reeds bij bedrijfspanden van vóór 1940); vooruitlopend op dit moment zullen er reeds belangrijke verschuivingen kunnen plaatsvinden; tot op zekere hoogte is dat nu reeds het geval.

Het hierdoor reeds zo ingewikkelde probleem wordt verder gecompliceerd doordat ten aanzien van bepaalde groe-

³⁾ Uiteraard een punt dat aan gerechte twijfel onderhevig is.

⁴⁾ Deze situatie wordt weer verder gecompliceerd als men ertoe zou overgaan bij oude panden een deel der huren te blokkeren.

pen onroerend goed eigenlijk niet goed van een „markt“ kan worden gesproken. Er is in nieuwbouw eigenlijk geen markt. Er zijn investeerders, zoals de institutionele beleggers, dus kopers. Verkoop uit de derde hand — dus door anderen dan aannemers — komt zelden voor. Daarbij komt nog dat de bouw van nieuw-bezit, behalve met rijks-garantie, op het ogenblik vrijwel geheel stagneert. Het rendement dat op dit soort goed mogelijk is — ca. 4½ pCt. à 5 pCt. — lokt nl. geen investeringen uit. Nieuw-bezit van oudere datum bijv. (bouwjaar 1954) is wel eens te verkopen tegen hetzelfde rendement en misschien zelfs tegen een iets lager rendement, omdat dit de hiervoren genoemde attracties heeft.

Een spreiding over de verschillende groepen risico's: oud-bezit, nieuw-bezit van verschillende bouwjaren, kantoor- en bedrijfspanden en binnen deze groepen weer over verschillende gebruiksbestemmingen biedt op zichzelf misschien de beste garantie voor een wat risico's en appreciatiekansen betreft behoorlijk gespreid bezit aan onroerend goed. Als vierde groep is wel eens in bijzondere gevallen te denken aan landerijen. Deze spreiding moet steeds weer in het licht van veranderde omstandigheden worden gezien. Zou bijv. in de eerstvolgende 10 jaar een matige kostenstijging plaatsvinden, dan is het zeer wel denkbaar dat het nadeel, dat de nu recentelijk gebouwde panden dan 10 jaar oud zijn, groter wordt dan het voordeel van lagere bouwkosten en dat dus de oudere nieuwbouwpanden minder attractie gaan bezitten dan de nieuwe, zodat men het accent van de spreiding verleggen moet.

De vraag kan rijzen, hoe in het licht van de voorafgaande beschouwingen, het onroerend goed als beleggingsvorm moet worden gezien en in het bijzonder welke waarde daaraan als beschermingsmiddel tegen inflatie moet worden toegekend. De conclusies, die wij te dien aanzien uit het voorafgaande trekken, kunnen als volgt worden samengevat.

1e. In welke vormen van onroerend goed men ook belegt, er bestaat geen *absolute* zekerheid dat men hierin steeds en zonder enige beperking een tegenwicht zal vinden tegen een achteruitgang in de koopkracht van het geld. Men kan slechts spreken van minder grote of grotere mate van waarschijnlijkheid. Onroerend goed heeft dit als beleggingsobject gemeen met het aandeel. Ook bij belegging in aandelen kunnen er verschillende graden van waarschijnlijkheid zijn dat bij een inflationistische ontwikkeling compensatie kan worden verkregen door appreciatie; zekerheid bestaat dien-aangaande echter niet en men wordt de eventuele voordelen van door appreciatie te verkrijgen bescherming slechts deelachtig door de bereidheid daartegenover risico's te aanvaarden.

2e. Niettegenstaande deze risico's en het ontbreken van absolute zekerheid, is toch onroerend goed evenals het aandeel *onmisbaar* bij de opbouw van een vermogen, omdat

In middenstandskringen wordt gevreesd dat: de sanering van oude stadswijken de tot verplaatsing gedwongen huurders-ondernemer voor te hoge verhuiskosten zal plaatsen, geen andere redelijke huisvesting voor hun bedrijf zal kunnen worden gevonden en de eventueel toe te kennen schadevergoeding krachtens de Ontheingingswet onvoldoende zal blijken te zijn. Het zal weinig moeite kosten de Regering ervan te overtuigen, dat in verband met de hogere vergoeding van verplaatsingskosten en eventuele toekenning van vergoeding van bedrijfsschade wijziging van art. 42 der Ontheingingswet gewenst is. Wil men de huurders van bedrijfspanden een betere wettelijke bescherming geven, dan zal men daarmee niet kunnen volstaan. Schrijver acht een gelijkstelling van de huurder-ondernemer met de pachter niet juist, evenmin als een regeling, afgestemd op die van het Pachtbesluit.

Op een onlangs in Alkmaar gehouden regionale middenstandskonferentie ¹⁾ stelde Mr. F. Porthaine, directeur van het bondsbureau van de Koninklijke Nederlandse Middenstandsbond, dat de in art. 42 der Ontheingingswet gegeven regeling voor de toekenning van schadevergoeding bij ontheinging aan huurders, onvoldoende is ten aanzien van de huurders van bedrijfsruimten en dat ook overigens van overheidswege maatregelen dienen te worden getroffen teneinde door huuropzegging gedupeerde huurders van bedrijfsruimten in staat te stellen elders hun bedrijf voort te zetten.

Aanleiding tot deze actie is de vrees, welke bij vele middenstanders is gewekt, dat de aangekondigde saneringsmaatregelen in de steden met verouderde stadswijken ertoe zullen leiden, dat de door huuropzegging te treffen middenstanders geen andere redelijke huisvesting voor hun bedrijf meer zullen kunnen vinden, terwijl ook de eventueel toe te kennen schadevergoeding krachtens het bepaalde in art. 42 van de Ontheingingswet in de meeste gevallen onvoldoende zal blijken te zijn.

¹⁾ Zie het verslag in het weekblad „Bouw” van 6 april 1957.

(vervolg van blz. 391)

het evenals het aandeel een beschermingsmiddel van zeer grote betekenis kan blijken te zijn. Deze betekenis zal groter kunnen zijn naarmate de inflatie sterker om zich heen grijpt. Men kan dan ook het risico niet lopen aan een mogelijk beschermingsmiddel te zijn voorbij gegaan.

3e. Ook al is het mogelijk voor verschillende soorten onroerend goed de merites ten aanzien van appreciatie of depreciatie in grote lijn te beoordelen, zo kunnen deze merites toch eigenlijk slechts alleen goed worden gezien bij elk concreet geval op zichzelf, omdat behalve de soort overheidsmaatregelen waaraan het betrokken goed onderworpen is, deze merites ook bepaald worden door tal van andere factoren, zoals de kwaliteit van de bouw, de bestemming, de ouderdom, de huurklasse, de prijs e.d.m., terwijl de omstandigheden een herbeoordeling van de merites steeds weer opnieuw nodig maken.

4e. Het aantal overwegingen dat men bij verwerving van

Onbillijkheden bij de ontheinging van bedrijfspanden

Mr. Porthaine maakte bezwaar tegen de bij ontheinging ongelijke behandeling van de eigenaar-gebruiker, die bij verplaatsing van zijn bedrijf recht heeft op volledige verhuiskosten c.q. volledige vergoeding van bedrijfsschade, en de ondernemer-huurder, die met maximaal twee jaren huur wordt afgescheept. Voorts werd een vergelijking getroffen met de pachters van agrarisch onroerend goed, die bij ontheinging als regel aanspraak maken op volledige vergoeding van bedrijfsschade.

Mr. Porthaine is niet de enige, die zich in deze geest heeft uitgelaten. Ook Mr. F. C. L. M. Crijns kwam — schrijvend over de huurder-ondernemer en ontheinging ²⁾ — tot de conclusie, dat om verschillende redenen een wijziging van art. 42 van de Ontheingingswet urgent is en wel in deze zin, dat bij ontheinging aan de huurder-ondernemer, die zijn huisvesting moet verlaten, een vergoeding van bedrijfsschade wordt toegekend. Ook hij trekt hierbij een parallel met de pachtersvergoeding op grond van het Pachtbesluit. In 1954 was het Mej. Mr. N. Schadee, die — in het „Nederlands Juristenblad” — een lans brak

²⁾ Zie het „Tijdschrift voor Overheidsadministratie” van 28 maart 1957.

onroerend goed moet laten gelden is veel groter geworden dan het vroeger placht te zijn. Voorlichting door bouwkundigen is thans, mede gezien de omvang der projecten, volstrekt onmisbaar geworden. De wettelijke bepalingen hebben daarbij tot een voor de leek onoverzichtelijke situatie geleid, terwijl zij in veel sterkere mate dan vroeger het noodzakelijk maken bij belegging in onroerend goed een ruime spreiding van risico's en merites na te streven.

Ten slotte moedigen de gestegen kosten, verbonden aan de exploitatie van onroerend goed, de belegging in grote efficiënte eenheden aan. Als gevolg van al deze omstandigheden kon het wel niet uitblijven dat de gedachte aan georganiseerd beleggen in onroerend goed onder vakkundige leiding in bredere kring is gaan leven en lijkt het waarschijnlijk dat zij hier te lande nog, evenals dat in andere landen, bijv. in Zwitserland, reeds lang het geval is, nog een ontwikkeling van betekenis zal krijgen.

Amsterdam.

GERLOF VERWEY.

voor een wijziging van art. 42 van de Ontheingingswet in het belang van de huurder-ondernemer, terwijl de heer T. Renes aan deze zaak een lezenswaardig artikel wijdde in het „Tijdschrift voor Overheidsadministratie” van 26 april 1956.

Vóór 1940 vormde de huisvesting van middenstands-bedrijven in Nederland, zowel op het platteland als in de steden, geen probleem. Wat betreft winkels en kantoren was er veelal meer aanbod dan vraag. In de steden werden de niet meer courante woonhuizen in de verouderde woonwijken tot bedrijfsruimten getransformeerd. In de mindere woonbuurten was het gebruikelijk, dat reeds aanstonds bij de bouw souterrain- of parterreruimten werden bestemd voor de vestiging van kleinere bedrijven.

De grote beleggers worden nog steeds bereid gevonden hun geld in winkels en kantoren te beleggen. In de steden is er dan ook thans nog een redelijk aanbod van dit soort bedrijfsruimten, ook voor de verhuur. Het beleggingskapitaal ziet in de andere bedrijfsruimten, zoals fabrieksgebouwen, werk- en opslagplaatsen, kennelijk geen aantrekkelijke belegging, zodat in deze sector reeds tekorten voor de verhuur zijn ontstaan. Waar hierin op enigszins ruimere schaal is voorzien, is dit geschied door de Overheid of met overheidsgeld. In hoofdzaak waren het de gemeenten en de Herstelbank, die daarin na 1945 — omdat het particulier kapitaal verstek liet gaan — gelden hebben geïnvesteerd. De voorbeelden hiervan ziet men zowel in de steden als op het platteland.

De onrust, welke thans in middenstandskringen heerst, wordt veroorzaakt door de vrees, dat, wanneer straks in de steden tot sanering van in verval geraakte wijken zal worden overgegaan en daartoe de nodige ontheingen en aankopen door de Overheid zullen plaatsvinden, de tot verplaatsing gedwongen huurders-ondernemer niet alleen voor te hoge verhuiskosten zullen komen te staan, doch tevens het risico zullen lopen dat de moderne stedenbouwkundige planning te weinig rekening zal houden met doelmatige nieuwe vestigingsplaatsen. Geheel ongerechtvaardigd lijkt mij de vrees voor dit laatste niet. De gemakkelijke en veelal weinig kostbare wijze, waarop in het verleden bedrijfsvestiging mogelijk was, strookt zeker niet meer met de moderne stedenbouwkundige opvattingen. Op dit punt zullen de gemeentebesturen een verstandig beleid dienen te voeren, waarbij ongetwijfeld wel eens een concessie aan stedenbouwkundige verlangens zal moeten worden gedaan.

Wat betreft de hogere vergoeding van verplaatsingskosten en eventuele toekenning van vergoeding van bedrijfsschade, meen ik, dat het weinig moeite zal kosten de Regering ervan te overtuigen, dat in dit verband een wijziging van art. 42 der Ontheingingswet gewenst is. Het thans aan het bewind zijnde kabinet deed reeds een toezegging in deze richting in zijn regeringsverklaring van eind 1956. Hierin wordt n.l. medegedeeld, dat wettelijke maatregelen tot grotere bescherming van huurders van bedrijfspanden in overweging zullen worden genomen.

Deze huurders hebben reeds de bescherming krachtens de bepalingen van de Huurwet, d.w.z. ten aanzien van de huurprijs en ten aanzien van het recht van voortzetting van de huur onder bepaalde omstandigheden tegen de wil van de verhuurder. De grotere bescherming zal dus kunnen gaan in de richting van de bescherming, welke de pachter thans geniet krachtens het Pachtbesluit.

Een gelijkstelling op dit stuk van de huurder-ondernemer met de pachter lijkt mij niet juist. De pachter ontleent

zijn bestaan vrijwel geheel aan het gepachte. Hij trekt de vruchten van het door hem gepachte land. Raakt hij dit kwijt en is hij niet in staat vervangend land te pachten, dan verliest hij de grondslag van zijn bestaan. De huurder-ondernemer daarentegen huurt met zijn bedrijfsruimte veelal slechts het omhulsel van zijn bedrijf. De bedrijfsmiddelen zijn als regel zijn eigendom. Slaagt hij erin een geschikte vervangende ruimte te huren, dan zal hij zijn bedrijfsmiddelen daarheen kunnen overbrengen.

Op grond van de wet ontvangt de eigenaar-ondernemer bij ontheinging volledige vergoeding van bedrijfsschade. Zou men, bij een wijziging van art. 42 van de Ontheingingswet tot een ruimere financiële vergoeding van de bij ontheinging gedupeerde huurder-ondernemer komen, dan zal daarbij een volledige gelijkstelling met de eigenaar-ondernemer toch niet de bedoeling kunnen zijn. Er is nu eenmaal een verschil tussen eigenaar en huurder. Huur is nog steeds een tijdelijk gebruiksrecht, waaraan, zelfs onder de werking van de thans geldende Huurwet, onder bepaalde omstandigheden door de verhuurder een eind kan worden gemaakt, zonder dat deze deswege aan de huurder enigerlei schadevergoeding verschuldigd is.

Iedere huurder — ook de huurder-ondernemer — weet, wanneer hij voor een bepaalde tijd een huurovereenkomst aangaat, dat hij daarbij het risico loopt, dat deze huur, na verstrijken van de huurtijd, niet wordt verlengd, of, wanneer de verhuurder zich in de huurovereenkomst een tussentijdse opzeggingsbevoegdheid heeft voorbehouden, hij daarvan ook onder bepaalde omstandigheden gebruik zal kunnen maken. Bij de uitwerking van het beginsel van het recht van de huurder-ondernemer op schadevergoeding bij ontheinging, zal daarmede zeker rekening dienen te worden gehouden, evenals met de omstandigheid, dat na het tijdstip der ontheinging, het gehuurde nog gedurende langere of kortere tijd ter beschikking van de huurder-ondernemer wordt gelaten.

Wil men, zoals in de Regeringsverklaring van 1956 wordt aangekondigd, de huurders van bedrijfspanden een betere wettelijke bescherming geven, dan zal men niet kunnen volstaan met alleen een wijziging van art. 42 van de Ontheingingswet. Dit zou voldoende zijn, wanneer de eigendomsverwerving van de tot verdwijning gedoemde bedrijfspanden als regel via ontheinging plaatsvond. Dit is echter niet zo. Integendeel, het gros van de te verwerven panden wordt langs de weg van minnelijke aankoop verkregen. De praktijk in de grote steden is, dat in ongeveer 90 pCt. van de gevallen minnelijke aankoop plaats heeft, waarbij uiteraard art. 42 der Ontheingingswet buiten toepassing blijft. In dat geval zal een regeling moeten worden getroffen in de geest van art. 31 van het Pachtbesluit, d.w.z. toekenning van een redelijke schadevergoeding in geval van huurbeëindiging om aan het gehuurde een andere bestemming te geven.

Het zal niet gemakkelijk zijn voor deze materie een regeling op te stellen, welke aan redelijke eisen van billijkheid voldoet. Een regeling, afgestemd op die van het Pachtbesluit, zou niet juist zijn. De agrarische bedrijven zijn, hoe de bedrijfsvoering ook onder uiteenlopende omstandigheden moge verschillen, ondernemingen met eenzelfde doelstelling. Direct en indirect trekken deze de vruchten van het gepachte land. De niet-agrarische ondernemingen geven evenwel een vrijwel ongelimiteerde variatie te zien, zowel in opzet als in bedrijfsvoering. De ene onderneming zal veel gemakkelijker en met veel minder verplaatsingskosten een vervangende ruimte kunnen betrekken

dan een andere onderneming. Hiermede zal men, bij het eventueel opstellen van een wettelijke regeling — wil men niet bij voorbaat in onbillijkheden vervallen — rekening dienen te houden.

Er mag, zoals de kaarten thans liggen, zeker nog niet worden gesproken van een noodtoestand. Het zal dus verstandig zijn deze zaak niet al te zwaar te nemen. Als ik bijv. de Rotterdamse praktijk naga, zal het maar uiterst zelden zijn voorgekomen, dat een tot verhuizing gedwongen huurder-ondernemer niet een vervangende ruimte heeft kunnen vinden, terwijl er in Rotterdam in de sector van de bedrijfsruimten in 1940 en daarna toch nogal wat verloren is gegaan. Er zijn natuurlijk wel eens zeer moeilijke gevallen geweest, moeilijk in de zin van het in onvoldoende mate beschikbaar zijn van goede vervangende ruimte en

moeilijk omdat een bedrijfsverplaatsing eigenlijk boven de financiële krachten van het bedrijf ging, doch gevallen waarin de tot verhuizing gedwongen huurder-ondernemer te gronde ging, zullen zeker tot de hoge uitzonderingen behoren.

Dat nochtans de middenstand op dit punt de nodige activiteit ontwikkelt is begrijpelijk, omdat de vrees, dat de mogelijkheden tot bedrijfsverplaatsing, mede als gevolg van de hogere stedenbouwkundige eisen, in de toekomst kleiner zullen worden, mij niet ongerechtvaardigd voorkomt. Ook de verlangens naar een herziening van art. 42 der onteigeningswet en naar een regeling enigszins in de trant van die van art. 31 van het Pachtbesluit zijn te verklaren.

Rotterdam.

C. KÜPPERS.

AANTEKENING

De betalingsbalans in 1956

Blijkens de op 1 dezer door de Minister van Financiën aan de Tweede Kamer aangeboden „Nota inzake de betalingsbalans over het jaar 1956” resulteerde het totale betalingsverkeer van ons land met de buitenwereld het afgelopen jaar in een tekort van f. 965 mln. Zoals uit tabel I blijkt, kwam hiervan f. 608 mln. voor rekening van het lopende verkeer, dat ten opzichte van 1955 een achteruitgang van niet minder dan f. 910 mln. te zien gaf. Deze achteruitgang spreekt, aldus de nota, nog sterker indien men niet de lopende rekening op kasbasis, maar die op transactiebasis zou bezien: de transactiecijfers over 1955 vertoonden nog een overschot van f. 959 mln. die over 1956 een tekort van f. 648 mln., hetgeen neerkomt op een achteruitgang met ruim f. 1,6 mrd.

Voor een deel kan deze achteruitgang, naar in de nota uitvoerig wordt uiteengezet, worden verklaard uit bijzondere factoren. Het resultaat voor 1955 op transactiebasis was zeker voor f. 200 mln. geflatteerd door een verschuiving van de invoer naar 1954 en bovendien — dit geldt ook voor het resultaat op kasbasis — voor een bedrag van dezelfde orde van grootte door incidentele factoren in de niet-goederensfeer. Voorts deed zich het afgelopen jaar een verslechtering van de ruilvoet voor, waarvan het nadelig effect op rond f. 250 mln. kan worden gesteld. Ten slotte moet worden gerekend met een toeneming van de voorraadvorming in het binnenland — waaraan met name de Suez-crisis niet vreemd zal zijn geweest — ter grootte van f. 180 mln. Al met al kan aan deze vier factoren ongeveer de helft van de totale achteruitgang van de lopende rekening volgens transactiegegevens worden toegeschreven.

Voor de andere helft zijn geen bijzondere oorzaken aan-

BETALINGSBALANS

Samenvatting van de door De Nederlandsche Bank (in miljoenen)

TABEL I.

Ontvangsten	Totaal			Goud en convertibele valuta's b)			E.B.U.-valuta's			Overige valuta's		
	1954	1955	1956	1954	1955	1956	1954	1955	1956	1954	1955	1956
<i>Lopende rekening</i>												
Goederenuitvoer	8.613	9.527	10.530	960	929	998	6.563	7.624	8.534	1.090	974	994
Particulier dienstenverkeer	2.370	2.955	3.094	308	592	543	2.002	2.264	2.463	60	99	100
Coupons, dividenden en andere kapitaalopbrengsten	676	733	701	135	158	170	366	368	407	175	207	180
Niet gerubriceerde kleine betalingen	—	—	77	—	—	11	—	—	41	—	—	—
	11.659	13.215	14.402	1.403	1.679	1.722	8.931	10.256	11.445	1.325	1.280	1.274
<i>Totale rekening</i>												
Overschot of tekort (—) op lopende rekening	491	302	— 608	— 466	— 599	— 859	928	842	— 327	29	59	—
Particulier kapitaalverkeer	256	21	— 284	619	522	90	— 215	— 455	— 277	— 148	— 46	—
Amerikaanse Regeringsschenken	51	— 5	5	51	5	5	—	—	—	—	—	—
Deviezenomzettingen	—	—	—	351	378	382	— 497	— 411	— 622	146	33	200
	798	318	— 887	555	296	— 382	216	— 24	— 572	27	46	—

wijsbaar; deze kan slechts worden verklaard uit een grotere toeneming van het volume der binnenlandse consumptie en investeringen in vaste activa dan met de stijging van de binnenlandse productie in overeenstemming was. De ontwikkeling in het binnenland vindt ook haar bevestiging in de sterk uiteenlopende toeneming van het in- en uitvoervolume. Het eerste nam t.o.v. 1955 toe met 12,8, het laatste met slechts 4,8 pCt. De minder gunstige uitvoerontwikkeling — de stijging van 1955 t.o.v. 1954 bedroeg 9,7 pCt! — kan niet worden toegeschreven aan een geringere vraag uit het buitenland: ook daar immers was in 1956 van een voortgaande hoogconjunctuur sprake. Zij kan dan ook in het algemeen slechts worden verklaard uit een grotere zuigkracht van de binnenlandse vraag. De verantwoordelijkheid ligt dus, zegt de nota, bij inflatoire tendenties in de binnenlandse sfeer.

Ongeacht de vergelijking met 1955 was het resultaat op de lopende rekening het afgelopen jaar zo ongunstig, dat een omvangrijke intering op de goud- en deviezenreserves optrad. Terwijl alleen reeds ter financiering van het tekort op de kapitaalrekening een overschot op de lopende rekening van f. 357 mln. nodig was geweest, ontstond er, zoals gezegd, een tekort van f. 608 mln. Voor de toekomstige ontwikkeling is van betekenis, dat van de hierboven genoemde bijzondere factoren slechts op het gebied van de voorraadvorming het beeld in 1956 zodanig was, dat men een verbetering van het betalingsbalansresultaat zou kunnen verwachten. Het effect hiervan kan echter geenszins zo groot zijn, dat zonder maatregelen tot bestedingsbeperking de betalingsbalans op lopende rekening weer een evenwicht zou kunnen bereiken.

De totale rekening van de betalingsbalans omvat, behalve het saldo van het lopende verkeer ook de resultaten van het kapitaalverkeer met het buitenland en — als resultante van lopend en kapitaalverkeer tezamen — de mutaties in de nationale goud- en deviezenvoorraad. Alle kapitaaltransacties tezamen gaven aanleiding tot devie-

zenuitgaven ad f. 357 mln. Hoewel het verschil met 1955 slechts gering blijkt te zijn, is in de samenstelling van het kapitaalverkeer blijkens tabel II een aantal belangrijke veranderingen opgetreden. De uitkomsten in de particuliere sfeer zijn belangrijk ongunstiger geworden, waartegenover echter een bijna even grote verbetering optrad in het resultaat der kapitaaltransacties van de Overheid.

Wat de particuliere sector betreft valt het op, dat de transacties in binnenlandse effecten in 1956 tot aanzienlijk geringere deviezenontvangsten hebben geleid dan in voorgaande jaren. Bij de transacties in buitenlandse effecten is van een tegenovergesteld resultaat sprake. Nadat in 1955 nog op grote schaal emissies van buitenlandse fondsen werden toegelaten kwam hieraan in 1956 een einde en werd het netto-deviezenresultaat weer positief. Er is hier een causaal verband met de ontwikkeling op het gebied der binnenlandse effecten aanwezig: in voorgaande jaren waren de ontvangsten uit verkoop van binnenlandse effecten nl. een aanleiding geweest tot herbelegging in buitenlandse en met het één verminderde derhalve ook het andere.

De sterke achteruitgang in de sector van de particuliere kapitaaltransacties vindt per saldo slechts voor een klein deel zijn verklaring in mutaties in het effectenverkeer. Van meer belang waren in dezen de post „overig particulier kapitaal”, die in hoofdzaak betrekking heeft op mutaties in de deviezensaldi welke door het Nederlandse bedrijfsleven in het buitenland worden aangehouden en niet tot de nationale reserves mogen worden gerekend, en de korte kredietverlening aan het buitenland, die overwegend betrekking heeft op de financiering van internationale goederentransacties.

De verbetering van het kapitaalverkeer in de overheidssector is vooral toe te schrijven aan het in 1956 achterwege blijven van vervoegde aflossingen en aan een niet onbelangrijke stijging van de netto-deviezenontvangsten onder het hoofd „overig overheidskapitaal”. Laatstgenoemde stijging houdt overwegend verband met een in 1956 ter indirecte financiering van de Nederlandse Schatkist in het buitenland opgenomen kort krediet. Dit laatste heeft de

AN NEDERLAND

Bank geregistreerde betalingen ^{a)}
(ldens)

Uitgaven	Totaal			Goud en convertibele valuta's b)			E.B.U.-valuta's			Overige valuta's		
	1954	1955	1956	1954	1955	1956	1954	1955	1956	1954	1955	1956
opende rekening												
Goedereninvoer	9.714	11.298	13.000	1.582	2.027	2.287	7.037	8.302	9.652	1.095	969	1.051
Dienstenverkeer:												
a. particulier	955	1.174	1.407	132	146	139	744	895	1.138	79	133	130
b. overheid (netto)	119	26	62	16	— 49	— 38	60	49	71	43	26	29
Coupons, dividenden en andere kapitaalopbrengsten ..	380	415	455	139	154	187	162	168	192	79	93	76
Niet gerubriceerde kleine betalingen	—	—	86	—	—	6	—	—	65	—	—	15
Saldo (tekort —) lopende rekening	491	302	— 608	— 466	— 599	— 859	928	842	327	29	59	— 76
	11.659	13.215	14.402	1.403	1.679	1.722	8.931	10.256	11.445	1.325	1.280	1.235
totale rekening												
Aflossing op ontvangen langlopende overheidskredieten	493	259	80	264	258	80	228	1	—	1	—	—
Overig overheidskapitaal en overheidsbijdragen	32	47	— 66	2	—	— 123	— 5	— 3	— 16	35	50	73
Geconsolideerde vorderingen voortvloeiend uit betalingsakkoorden	—	27	64	—	—	—	—	—	—	—	27	64
Vermeerdering of vermindering (—) van:												
a. goudvoorraad	223	262	— 79	223	262	— 79	—	—	—	—	—	—
b. deviezenvoorraad Nederlandsche Bank	— 70	— 255	— 708	79	— 208	— 408	— 94	— 54	— 268	— 55	7	— 32
c. deviezenvoorraad deviezenbanken	120	— 22	— 178	— 13	— 16	148	87	32	— 288	46	— 38	— 38
	798	318	— 887	555	296	— 382	216	— 24	— 572	27	46	67

1956 voorlopige cijfers.

De groep der convertibele valuta's omvat U.S.-dollars, Canadese dollars, vrije Zwitserse franken en vrije gulden.

deviezenuitkomsten van het kapitaalverkeer in 1956 ge-flatteerd.

TABEL II.

Samenstelling van het kapitaalverkeer met het buitenland
(in mln. guldens)

	1954	1955	1956
<i>Particulier kapitaal</i>			
Transacties in binnenlandse effecten a)	+ 447	+ 497	+ 109
Transacties in buitenlandse effecten a)	+ 17	- 239	+ 93
Directe investeringen	- 77	- 157	- 145
Kredieten op lange termijn	- 80	- 168	- 135
Kredieten op korte termijn	- 109	- 84	- 171
Eenzijdige kapitaaloverdrachten	+ 34	+ 37	+ 22
Overig particulier kapitaal	+ 24	+ 135	- 57
Totaal particulier kapitaal	+ 256	+ 21	- 284
<i>Overheidskapitaal</i>			
Normale schuldaflossing	- 90	- 66	- 80
Vervroegde schuldaflossing	- 403	- 193	-
Eenzijdige kapitaaloverdrachten	- 40	- 66	- 73
M.S.A.-hulp	+ 51	- 5	+ 5
Consolidatie van vorderingen uit hoofde van betalingsakkoorden	-	- 27	- 64
Overig overheidskapitaal	+ 8	+ 135	+ 139
Totaal overheidskapitaal	- 474	- 338	- 73

a) Inclusief aflossingen.

In de particuliere sector zullen de directe investeringen in en de kredietverlening aan het buitenland — die door-gaans van essentieel belang kunnen worden geacht voor onze invoer en de emigratie, respectievelijk voor onze economische positie in het buitenland — een betrekkelijk vaste bron van deviezenuitgaven blijven vormen. In de overheidssector zijn dat de verplichte aflossingen, alsmede de bijdragen aan Overzeese Rijksdelen, internationale organisaties en onderontwikkelde gebieden. Bij de inwerking-treding der Europese Economische Gemeenschap en de Gemeenschap voor Atoomenergie komt daar nog een en ander bij. De orde van grootte van de vaste kern van deviezenuitgaven voor beide sectoren tezamen wordt in de nota geraamd op f. 500 mln. per jaar. Vaste bronnen van deviezenontvangsten uit hoofde van andere categorieën van het kapitaalverkeer kunnen hier nauwelijks tegenover worden gesteld. Slechts overschotten op de lopende rekening zullen daarom in het algemeen de voor de vaste kern van het kapitaalverkeer met het buitenland vereiste deviezen moeten opleveren.

De goud- en deviezenreserves van ons land daalden, zoals uit het voorgaande al bleek, met f. 965 mln. De zichtbare reservepositie, zoals deze tot uiting komt in het goudbezit en de netto-deviezensaldi van De Nederlandsche Bank, die in 1954 en 1955 gemiddeld ruim f. 4.500 mln. had bedragen, beliep ultimo 1956 — exclusief geconsolideerde vorderingen — f. 3.864 mln. Per ultimo 1953 waren onze reserves voldoende voor 5,9 maanden invoer, per ultimo 1954 en 1955 resp. voor 5,1 en 4,6 maanden en eind 1956 nog maar voor 3,3 maanden. Hieruit vloeit, zegt de nota, voort, dat men nog geenszins tevreden zal mogen zijn, indien het in de toekomst zou mogen gelukken de onvermijdelijke tekorten op de kapitaalrekening te financieren met overschotten op de lopende rekening en daarmee de absolute daling der goud- en deviezenreserves tot staan te brengen. Een handhaving der reservepositie op het huidige peil zou, gezien de structurele tendens tot toenemende invoer, een stilstand zijn, die achteruitgang zou betekenen. Zolang de hoogconjunctuur in de wereld aanhoudt en daarmee de externe mogelijkheden voor een gunstige betalingsbalanspositie aanwezig zijn, dient het

interne beleid erop te worden gericht, dat de goud- en deviezenreserves weer gaan stijgen.

Het afgelopen jaar is in de geschiedenis van onze betalingsbalans een slecht jaar geweest. Mede dank zij het programma tot bestedingsbeperking mag, aldus de nota, de hoop worden gekoesterd, dat het resultaat voor 1957 minder ongunstig zal zijn. Een stijging van de deviezenreserves tot een bevredigend niveau kan op korte termijn echter nog niet worden verwacht.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt was de afgelopen week uitgesproken ruim, iets wat in tijden niet was voorgekomen. Callgeld, waarvan de niet-officiële notering de verstreken maanden als het ware was vastgenageld op 3½ pCt., kwam dinsdag op 3¼ en donderdag zelfs op 3 pCt. Het marktdisconto voor driemaandsschatkistpapier — voor welke termijn de Agent bij de tender van vorige week nog 3¹¹/₁₆ pCt. had betaald — werd nu op 3 ⁹/₁₆ pCt. p.j. verhandeld, zij het dat men slechts gewapend met een verrekijker plus een loep transacties kon vinden.

In het voortdurende spel van heen en weer schuiven van liquide middelen tussen de banken en het Rijk zaten ditmaal de eerste aan de goede kant. Behalve dat zij nog geld over hadden voor call, bleken zij op de weekstaat van 6 mei hun rekening-courantschulden bij de Centrale Bank grotendeels te hebben afgelost.

Het Rijk daarentegen kwam bij deze instelling in het krijt te staan, nl. voor f. 23 mln. Hoewel het ach en wee geroep in den lande hierover verhoudingsgewijze nog meeviel, voelden de beheerders van de Schatkist zich in deze situatie toch kennelijk weinig op hun gemak. Zij schreven althans zonder er gras over te laten groeien wederom een nieuwe tender op driemaandsschatkistpromessen uit, nl. tegen 13 mei, de derde binnen drie weken.

Het intekenen op dergelijke tenders brengt voor de banken uiteraard het risico mede, dat zij straks wederom krap komen te zitten. Tegenover deze liquiditeitsoverwegingen staan echter rentabiliteitsoverwegingen als profactor. De hoogrentende kasgeldleningen van gemeenten vormen momenteel een zware concurrent van de termijn-deposito's der banken en teneinde deze concurrentie het hoofd te bieden, moeten deze laatste thans danig op hun rente-rekening letten.

De kapitaalmarkt.

Zowel op de New Yorkse als de Amsterdamse aandelenmarkt heerste de afgelopen week een rustige stemming met een veelszins stabiel koersniveau. In Wallstreet is het wachten geblazen op een doorbreking van de 500 lijn door het Dow Jones gemiddelde van industriële aandelen, hetgeen volgens marktwaarnemers dan het beginsein van een hernieuwde koersstijging zou vormen. Tot dusverre weigert dit gemiddelde echter hardnekkig aan dit verlangen te voldoen, waarbij vermoedelijk vooral minder gunstige conjunctuurverwachtingen voor het tweede halfjaar van invloed zijn.

In Amsterdam had het zeer gunstige jaarverslag van het hoofdfonds Koninklijke, waarin o.a. wordt vermeld, dat deze onderneming ondanks dividendverhoging slechts

26 pCt. van haar winst uitkeert, weinig of geen invloed op de koers van dit aandeel. Zeer verwonderlijk was dit overigens niet, daar iedereen er bij voorbaat van overtuigd was, dat deze cijfers gunstig zouden zijn, zodat een en ander reeds lang in de koers was verdisconteerd.

Het beroep, dat op de Nederlandse emissiemarkt wordt gedaan, vertoont de laatste tijd enige tendens tot toename. Dat het hierbij vaak om niet te verwaarlozen bedragen gaat blijkt bijv. uit de uitgifte van f. 16½ mln. aandelen à 150 pCt. door Nievelt Goudriaan waarvoor dus f. 25 mln. nodig is. Voorts wijzen ook de talrijke stockdividenden die thans worden uitgekeerd erop, dat verscheidene ondernemingen nog best wat kapitaal kunnen gebruiken. Een zelfde effect op de markt, nl. het onttrekken van nieuwe middelen daaraan, hebben ook de verkopen ter beurze van aan de Staat toegevalen duplicaten van bij de effectenregistratie niet opgedoken effecten. Nadat men ter beurze reeds eerder verkopen uit dit zgn. manco had menen te bespeuren, blijkt thans uit de Memorie van Antwoord bij de Begroting van Financiën dat het hier niet om kleinigheden gaat. Tot dusverre heeft de Staat nl. voor een waarde van f. 100 mln. manco-effecten verkocht.

Op de obligatiemarkt waren er gedurende de verslagweek weinig koersfluctuaties te constateren. Op de obligatie-emissiemarkt is het gangbare rentepercentage thans 5 à 5¼ pCt. Zo stelt het concern Westlandsche Hypotheekbank 5 pCt. pandbrieven à 100 pCt. beschikbaar. De N.V. Indola emitteert 5¼ pCt. 15-jarige obligaties à 99 pCt.

De Minister van Volkshuisvesting heeft de afgelopen week de aandacht op zich gevestigd door enige opzienbarende uitspraken over de kapitaalmarktsituatie. Zo merkte Z. Exc. op, dat de financiering van de woningbouw uitermate moeilijk en bezwaarlijk wordt, dat de gemeenten in hachelijke omstandigheden verkeren bij deze financiering en dat de kapitaalpositie thans deplorabel is. Hoewel de Minister op lange termijn enige verlichting verwacht, kondigde hij anderzijds toch „rigoureuze maatregelen” aan voor het geval de moeilijkheden in de toekomst mochten voortduren. Dat deze maat-

regelen bepaald niet zullen gaan in de richting van het stimuleren van de besparingen door middel van renteverhoging blijkt uit een vroegere uitspraak van deze bewindsman — gedaan in verband met zijn verdediging van de blokkering voor 15 jaar van de helft van de a.s. huurverhoging op een nieuw Grootboek. Deze luidde, dat de hiervoor voorgestelde rentevergoeding van 3 pCt. per jaar overeenstemt met de gemiddelde rente, die in de komende tien jaar voor vergelijkbaar krediet kan worden verwacht. Het optimisme t.a.v. de kapitaalmarktsituatie, dat uit deze prognose blijkt moge dan excellent zijn, niet duidelijk is waarop het gebaseerd is en nog minder, hoe het is te rijmen met eerstgenoemd pessimisme:

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S.	26 april 1957	3 mei 1957	10 mei 1957
	(1953 = 100)			
Algemeen		210,8	216,3	216,7
Internat. concerns		295,6	308,0	306,7
Industrie		153,4	155,5	154,4
Scheepvaart		166,3	164,4	161,9
Banken		114,6	114,6	118,8
Indon. aand.		96,9	98,5	100,6
Aandelen				
Kon. Petroleum		f. 180,50	f. 185,80	f. 185,80
Unilever		389¼	415¼	416¼
Philips		275¼	291½	291¼
A.K.U.		190¼	191	195½
Kon. N. Hoogovens		299	308¼	309
Van Gelder Zn.		180¼	182	186
H.A.L.		176	171¼	167
Amsterd. Bank		200½	200	204½
H.V.A.		91	102¼	106
Staatsfondsen				
2½ pCt. N.W.S.		58	56¼	55½
3½ pCt. 1947		87	87½	87½
3½ pCt. 1955 I		85¼	85½	85½
3 pCt. Grootboek 1946		85¼	85¼	84½
3 pCt. Dollarlening		94½	96	96
Diverse obligaties				
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI		88	87¼	88½
3¼ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III		80¼	80¼	79¼
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen		87¼	88	88
3½ pCt. Philips 1948		91	91¼	91¼
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank		83	83¼	83¼
New York				
Aandelenkoersgemiddelde				
Dow Jones Industrials		491,5	497,5	498,3

J. C. BREZET.

ONDERNEMINGEN, die het beste leidende personeel zoeken,

speciaal met economische
scholing, roepen sollicitanten
op door middel van een
annonce in de rubriek

„VACATURES”

Het aantal reacties, dat
deze annonces tot gevolg
hebben, is doorgaans
uitermate bevredigend;
begrijpelijk, omdat er bijna
geen grote instelling is,
die dit blad niet regel-
matig ontvangt en
waar het niet circuleert.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 april 1957

Kas, Kassiers en Dag- geldeningen . . . f	87.621.047,96	Kapitaal f	49.000.000, -
Nederlands		Reserve	21.000.000, -
Schatkistpapier ..	410.600.000, -	Bouwreserve	1.000.000, -
Ander Overheidspapier ..	38.199.560,34	Deposito's op Termijn ..	294.180.987,56
Wissels	13.406.531,14	Crediteuren	670.429.017,17
Bankiers in Binnen- en Buitenland.	36.655.325,38	Geaccepteerde Wissels ..	962.460,37
Effecten, Syndicaten en Waarden.	44.196.847,34	Door Derden Geaccepteerd	1.456.891,01
Prolongaties en Voor- schotten tegen Effecten ..	33.833.944,73	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen ..	37.751.685,22
Debiteuren	399.553.805,91		
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	6.713.978,53		
Gebouwen.	5.000.000, -		
	<u>f 1.075.781.041,33</u>		<u>f 1.075.781.041,33</u>

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

vacatures

HET ECONOMISCH INSTITUUT VOOR DE MIDDENSTAND

zoekt voor de afdeling Sociaal Economisch Onderzoek een

drs. of dr. Economie

die in het bijzonder zal worden belast met het bestuderen van vraagstukken van meer algemeen economische aard.
Ervaring in economische researcharbeid.
Salaris afhankelijk van bekwaamheid en ervaring.

Brieven met uitvoerige inlichtingen w.o. huidig en verlangd salaris te richten aan de Secretaris der directie, Badhuisweg 72, 's-Gravenhage.

GEMEENTE ZEIST

Burgemeester en Wethouders van Zeist roepen voor indiensttreding bij het bedrijf gemeentewerken sollicitanten op voor de betrekking van

ADMINISTRATEUR

in de rang van referendaris.

De te benoemen functionaris zal worden belast met de reorganisatie en leiding van de financiële administratie van bovengenoemde dienst, welke tevens de reinigingsdienst omvat.

Vereist worden een grondige kennis van en behoorlijke ervaring met de moderne administratieve methoden en systemen, alsmede een behoorlijke bedrijfs-economische kennis, o.m. blijkende uit het bezit van het S.P.D., de akte M.O. handelswetenschappen, gevorderde studie N.I.V.A. of eventueel doctoraal examen economie/bedrijfs-economische richting. Zij, die ervaring hebben bij overeenkomstige administraties in de overheids-sfeer genieten de voorkeur.

Minimum leeftijd 30 jaar.

Salarisgrenzen f 713,— tot f 803,— per maand (exclusief 6% verhoging en 5,6% A.O.W.), 5 jaarlijkse periodieke verhogingen.

Vakantietoelage 4% per maand van het maandsalaris.
Gemeentelijke kindertoelageverordening en verplaatsingskostenverordening van toepassing.

De gemeente is aangesloten bij het I.Z.A.-Utrecht.
Medewerking bij woningtoewijzing.

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding, ervaring, referenties enz. in te zenden aan Burgemeester en Wethouders binnen 10 dagen na het verschijnen van dit blad.

Voor een leidende functie op haar wiskundig bureau vraagt de
NATIONALE LEVENSVZERKERING-BANK N.V.

een bij voorkeur academisch gevormd

ACTUARIS

door grondige kennis en ruime ervaring in staat alle voorkomende actuariële werkzaamheden te verrichten, de wiskundige adviseur van de Nationale en haar dochtermaatschappijen als naaste medewerker dagelijks ter zijde te staan en zo nodig bij afwezigheid te vervangen.

Belangstelling voor mechanische (ook elektronische) administratie-methoden zal tot aanbeveling strekken.

Leeftijd tussen 30 en 40 jaar.

Honorering en verdere financiële voorwaarden overeenkomstig de betekenis van de functie.

Sollicitanten wordt verzocht zich met uitvoerige gegevens en levensbeschrijving te richten tot de Directie van de Nationale, Postbus 796 Rotterdam.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. F. de Vries,
Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

HET BUREAU VOOR GROEPSVERZEKERING

van de

NATIONALE LEVENSVZERZEKERING-BANK

en

DE NEDERLANDEN VAN 1845

vraagt voor de organisatie en acquisitie op het terrein van collectieve pensioenverzekeringen in een gedeelte van het land een

ervaren Organisator

die na een periode van opleiding en na gebleken geschiktheid in aanmerking zal komen de **Directeur** te vervangen. Academische opleiding en kennis van het levensverzekering-bedrijf strekken tot aanbeveling.

Honorering en pensioenregeling overeenkomstig het gewicht van de functie.

Sollicitaties met uitvoerige beschrijving van levensloop en recente pasfoto onder letters B.V.G. te richten aan de Directie van de N.V. Levensverzekering Maatschappij van de Nederlanden van 1845, Groenhovenstraat 2, 's-Gravenhage.

Voor de
particuliere belegger
het
aangewezen
advies-orgaan

Verschijnt 1 keer p. 14 dagen

Vraagt gratis proefnummer

Administratie Bel-Bel
Postbus 42 - Schiedam

BRUYNZEEL DEURENFABRIEK NV

zoekt voor een — in Nederland, dan wel elders in Europa — te vestigen bedrijf voor de vervaardiging van een nieuw artikel, een

topfunctionaris

Gedacht wordt aan iemand met een technisch-academische opleiding en commerciële ervaring. Leeftijd tot 45 jaar. Zijn taak zal bestaan uit: een gedegen oriëntatie omtrent fabricage- en afzetmogelijkheden van het te fabriceren nieuwe product en het in overleg met de directie maken van een opzet daarvoor. De bedoeling is na een tweejarige inwerkperiode hem de zelfstandige leiding van dit nieuwe bedrijf te geven.

Gedagiden wordt verzocht in hun uitvoerige, met de hand geschreven sollicitatiebrief, ruim inzicht omtrent levensloop, verkregen ervaring en capaciteiten te verschaffen en deze, vergezeld van een pasfoto, te richten tot de Zaanse Stichting voor Bedrijfspsychologie en Personeelsbeleid, Zaanweg 46, Wormerveer. Strikte geheimhouding verzekerd.

Robbers en van den Hoogen. *RvH*

WIJKOPERS SINDS 1842 - VELPERWEG 23 ARNHEM - TELEFOON K 8300 - 24377

Een blik aan boord van „de Groene Draeck”, het Iemsteraakjacht dat door Varend Nederland aan Prinses Beatrix wordt aangeboden, gunt U het boek

PRINSESSEJACHT DE GROENE DRAECK

Mét verrassende illustraties. Tal van (exclusieve) foto's, aquarellen, interieurschetsen in de werkelijke kleuren, een open-gewerkte langsdorsnede en een grote panorama-foto van de Vlootshouw te Muiden, maken deze uitgave tot een boek van allure.

Op zwaar kunstdruk — gebonden in fraaie band.

Verschijnt in juli 1957. Reserveer nu een exemplaar tegen intekenprijs van f 8,50 (tot 25 mei a.s.).

Bestellingen aan de boekhandel of aan de uitgever

N.V.
Kon. Ned. Boekdrukkerij
H. A. M. ROELANTS
Schiedam

1956

Enige sprekende cijfers uit ons jaarverslag

<i>Premie-inkomen</i>	f 210 miljoen
<i>Kapitaal en Extra-reserves</i>	f 74 miljoen
<i>Beleggingen</i>	f 733 miljoen

Schadeverzekering

<i>Premie brandverzekering</i>	f 43 miljoen
<i>Premie transportverzekering</i>	f 17 miljoen
<i>Premie ongevallenverzekering</i>	f 25 miljoen

Levensverzekering / Verzekerd kapitaal

<i>Levensverzekering Mij</i>	f 2625 miljoen
<i>Victoria</i>	f 544 miljoen
<i>Commercial Life</i>	f 255 miljoen
Totaal	f 3424 miljoen

DE NEDERLANDEN

Alle verzekeringen